Споглядання черешні

Подорожній у далекій країні!

Повернися, я тобі покажу

Істинні квіти.

Басьо. "Моєму учневі"

Дерево стояло над урвищем. Цим урвищем закінчувалося величезне місто з усіма брамами, шпилями, шпиталями, театрами, площами і базарами. На дні урвища борсався вузенький потічок, а дерево цвіло білими і рожевими квітами. Під деревом спав чоловік у смугастому халаті.

Вже тиждень цвіло це дерево тут; високі хмари стояли над ним, тремтіли у прозорій воді потічка, змінювали форми, не бажаючи все ж упасти на вологу зелену землю, де-не-де посипану пелюстками, чи ж поплисти геть, лишивши дерево цвісти, потічок — текти, а чоловіка в смугастому халаті — приходити до них на нічліг.

Той чоловік прочитав усі, які тільки міг, книги, і скуштував усіх вин, на які йому тільки вистачило зароблених, а частіше позичених грошей. Коли ж він закінчив оті, як здавалося нагальні справи, то збожеволів і його відвезли. Там він доглядав квіти, справно ходив снідати-обідати-вечеряти, і на процедури, бесідував з лікарями та хворими, вчасно вкладався спати, і так цілу осінь, зиму, і аж до того дня, доки не зацвіло дерево над урвищем.

Ще не знаючи чому, він уже йшов холодною слизькою стежкою, перечіпаючись за коріння, лякаючись тіней від дерев і далеких автомобільних сигналів, що видавали себе за погоню, плач, а то за

жіночий, уже безнадійний, крик. Потім він побіг, ламаючи руками гілки, плутаючись у високій траві, перечіпаючись за повалені хрести, бо там був залишений цвинтар, заплющуючи і розплющуючи очі, то посміхаючись, то кривлячись і схлипуючи.

Незадовго перед світанком він подзвонив у двері своєї квартири. Сонна дружина, яка вже нічому не дивувалася, принесла йому інший халат і теплі пухнасті капці. Він нічого їй не сказав. Пішов у душ, поголився. Потім підсмажив собі яєчню, зготував каву, швидко переглянувши зворотні адреси на кількох листах, які дружина ще не встигла передати до лікарні. Як правило, то були листи від Лю, Володі і Павла.

Потім з кавою пішов у кабінет, увімкнув настільну лампу, закурив люльку, що так само лежала на магнітофоні. Листи він забув на кухні, і чорт з ними, я божевільний, мені можна; як тебе не вистачало, аби ти тільки знала; трохи втомлений я зараз, а так багато чого треба розповісти тобі, черешне…

Черешня виросла невисокою. Гілок, одначе, мала повно — стільки, що на них розмістилися б усі птахи, яких тримали жителі величезного міста, бігме. Зелена трава, білі і рожеві квіти, а ще високі хмари вгорі, шум води внизу. "Здрастуй, черешне, — і дивитися на неї, довго-довго шукаючи інші слова, — ти така тепла".

Весь день він просидів у кабінеті, курячи люльку, та вряди-годи виходячи на кухню зготувати каву. По обіді подзвонили з лікарні, поцікавилися, чи чоловіка не було дома, — ні, не було, сказав він, не змінюючи голосу, а що? Вибачилися і поклали трубку. Чоловік сходив униз за поштою; окрім газет, у скриньці лежав лист дружині і чоловік поклав його на телевізорі.

Увечері прийшла дружина, вона купила йому сіру сорочку, і попросила приміряти; сорочка обом сподобалася. Вони ще трохи

поговорили про се, про те, а тоді сіли дивитися телевізор. Тут знову подзвонили з лікарні, — ні, не було, а що сталося, — і їй пояснили, що чоловік зник, але хвилюватися не треба.

Спати лягли разом.

Уночі за вікнами почався вітер. "Такий дужий, — подумав чоловік, — до ранку на черешні не залишиться жодної квітки". Він устав, одягнув труси, лікарняний халат і босоніж вийшов на вулицю.

Тепліше стало аж перед ранком, коли трохи ущух вітер. Чоловік підвів очі до неба й тихенько присвиснув, — ще ніколи в житті не було там стільки зірок. Він притиснувся плечем до якоїсь стіни і почав шукати Полярну, а коли знайшов, зрадів невимовно, так, щоб ніхто не чув, заспівав "Їхав козак за Дунай", і вирушив на північ, — певна річ, черешня повинна знаходитися там.

Ця ніч була коротшою за попередню, то ж коли зорі одна по одній почали зникати, а небо світлішати, чоловік звернув до закинутого цвинтаря. Там він знайшов собі досить затишний склеп, куди діти, чи пияки, чи покійники, — хто б вони не були, дяка їм, — принесли старий матрац, свічку і кілька ящиків. Свічку він запалити не міг, бо не мав сірників; закутався щільніше у халат і заснув аж до вечора.

Світе-світоньку, ти одразу ж мені приснилася, — аж у очах померкло, аж забракло повітря; якби ти була поруч, ти зрозуміла б, як це; не напружуючи зору, я розгледів кожну тичинку у кожній квітці, кожну бджолу, що сиділа то тут; то там; нічний вітер навіть не торкнувся тебе, такої чистої, як радість, черешні. Раптом прийшов санітар Вася, з яким ми тихцем роздушили не одну пляшечку одеколону і сказав: "збирайся, тебе чекають"; "ні, — сказав я, — ще трохи, ти тільки подивися, яка вона світла і чиста, наче радість, черешня"; великі волохаті зорі світили просто в обличчя, так низько висіли, ніби повітряні кульки на новорічному святі; "стривай, — сказав я собі, — який може

бути соловей на новорічному святі?" — бо світили зорі і співав соловей; "дурню, — сказав санітар Вася, і це слово боляче мене вразило — зараз весна, ти тільки озирнися"; я озирнувся — і справді, весна, і співає соловей, і кує зозуля; так радо та любо стало мені на серці, а черешневі віти світилися між зірок; санітар Вася мовчки дістав довгу мотузку, і прив'язав один кінець до моєї лівої руки, а другий — до пошерхлого, мовби вуста на вітрі, стовбура черешні; "тепер ти не втікнеш, — сказав він, — а я тим часом сходжу, куплю пару мурмильків" — "ні, — заперечив я, — ти собі як хочеш, а я пити вже не буду, мені не можна, хіба ти не бачиш черешні?!"; голосно-голосно засміявся санітар Вася, і пішов, а я лишився, прив'язаний до тебе, черешне.

Того вечора він справді знайшов її. Черешня росла не так далеко від його лікарні, але тепер це не мало значення. Чоловік сів під деревом, натомлено зітхнув і щось пробурчав. У густому синьому повітрі літала мошкара, далеко за горою починалося місто, але чоловік не дивився у той бік; він позирав униз, де на дні урвища звивався бурчак, і в рухомій воді закам'яніли біло-рожеві вечірні хмари.

— Чекай, — сказала вона, — там хтось є.

Хлопець сів навпочіпки і подивився туди, куди показувала ледь помітна у темряві тонка гола рука.

На тому краї урвища, під квітучою черешнею з покрученим стовбуром дійсно хтось був.

Вони обережно підкралися ззаду; глина повзла під ногами, гілки ламалися і залишалися в руках, терпко пахнучи вечірньою весною. Чоловік спокійно повернувся і подивився на дві — високу й нижчу — постаті, які прийшли його злякати. Місяць, що несподівано спалахнув за їхніми спинами, вихопив з темряви худе, заросле щетиною лице з глибокими, наче нічні криниці, очима. Вони без слів зрозуміли, хто це, і повільно пішли назад.

— Чекай, — знову сказала вона. — Я тут дещо брала додому.

Вона повернулася до чоловіка і виклала перед ним пакет молока, півпаляниці хліба та сир.

Широко розплющеними очима чоловік дивився на неї. Тоді підвів голову — місяць, квітуча черешня. Він опустив голову — нехитрі дари на свіжій, уже вкритій росою траві.

Чоловік повечеряв, усміхнувся, і тихо, як дитина, заснув. І приснився йому Бог; "ну, що, — єхидно поцікавився Бог, — допився, боги тобі снитися почали?"; я мовчки стояв, прив'язаний лівою рукою до стовбура, а праву поклавши на серце; "ну, і що порадиш з тобою робити?" — спитав Бог, закурюючи люльку; я не знав, як до нього казати — "ви" чи "ти", і все ж вирішив сказати "ти", — он і в молитвах звертаються на "ти"; "ти сам знаєш, що зі мною робити, Боже"; "заберу я в тебе цю черешню, — задумливо сказав Бог, і випустив з люльки хмарку рожевого диму, — вона мені самому треба"; "Боженьку, — впав я на коліна, — робіть, що хочете, карайте, як хочете, тільки не забирайте її, вона в мене єдине, розумієте, єдине"; і сльози градом посипалися з моїх безтямних очей і я похапцем став пригадувати молитви, які колись зустрічав, читаючи книжки, і так молився я: "Боже милосердний, іже єси на небесах, мати, діво пресвята Маріє, змилуйтесь наді мною, і даждь нам днесь, і да святиться Ім'я Твоє, да прийде воля Твоя, тільки ж не забирайте у мене черешні…." — і підвів я очі, і нічого не було поруч, тільки Вона світилася денним незнаним світлом, і інші сльози полилися з натрудженого серця мого, і підвівся я з колін, підносячи руки до неба, дякуючи, що почуто було мою молитву.

Наступного вечора вони знову прийшли з їжею і чоловік попросив у хлопця закурити. Покурили, а дівчина тим часом випрала внизу брудний халат, думаючи, що окрім батькової куфайки треба буде принести ще якийсь одяг, — ночі деколи холодні, а черешня не обсиплеться вже нікóли.